

Hun toekomst is in onze handen

Ellen Weerman over herstel van landschappen, omslagpunten en de kracht van samenwerking

Landelijke Lectorenplatform Klimaatverandering en Systeemtransitie (LLKS). Een brede expertise met één gezamenlijke missie: systeemtransities versnellen voor een veerkrachtige samenleving. In deze reeks spreken we met lectoren die onderzoek doen naar klimaatverandering en systeemtransities. Deze keer: Ellen Weerman, lector Klimaatrobuuste Landschappen aan de HAS green academy en mede-auteur van de publicatie “[De rol van praktijkgericht onderzoek als katalysator van systeemtransities gerelateerd aan klimaatverandering](#)”.

Ellen Weerman heeft een missie, zo vertelt ze: “Ik wil zorgen dat de wereld nog leefbaar is voor mijn kinderen en volgende generaties.” Het klinkt eenvoudig, maar achter die wens schuilt een complexe uitdaging: hoe zorgen we dat ons landschap bestand is tegen aanhoudende droogte en extreme regenval? Hoe voorkomen we dat ecosystemen onherstelbaar degraderen in de strijd tegen biodiversiteitsverlies?

Vele jaren deed Ellen onderzoek naar omslagpunten in mariene ecosystemen. “We wilden begrijpen wanneer een ecosysteem kantelt naar een gedegradeerde toestand. Als dat eenmaal gebeurt, is herstel extreem lastig.” Met modellen en veldonderzoek onderzocht ze triggers die leiden tot die omslag. “Kun je voorspellen wanneer het misgaat, zodat je het tipping point voor kan blijven? Dat was de kernvraag.”

Die kennis is cruciaal, maar voorspellen alleen is niet genoeg. “Fundamenteel onderzoek is essentieel om de wereld beter te begrijpen, maar ik miste de directe maatschappelijke impact. Ik wilde bijdragen aan oplossingen die nú nodig zijn.” Die stap bracht haar naar praktijkgericht onderzoek: herstel van landschappen doormiddel van duurzame landbouw en veerkrachtige watersystemen.

In Brabant werkt Ellen aan het herstel van zandgronden, een landschap dat door klimaatverandering steeds kwetsbaarder wordt. Regen valt vaker in korte, hevige buien, terwijl zomers droger worden. Het water dat valt, stroomt vaak te snel weg, met overstromingen in steden en verdroogde akkers als gevolg. “Als we niets doen, verliezen we niet alleen oogsten, maar ook de veerkracht van het hele landschap,” zegt Ellen. “Daarom werken we aan klimaatrobuuste landschappen: systemen die water vasthouden en beschikbaar maken op het juiste moment.”

Het gevolg? Overstromingen bij piekbuien en kurkdroke landbouwgronden in de zomer. Nu spoelt regenwater vaak razendsnel weg via sloten en kanalen. Het gevolg? Overstromingen bij piekbuien en kurkdroke landbouwgronden in de zomer Ellen en haar team zoeken daarom naar manieren om water langer vast te houden: in de bodem, beken en het landschap zelf. “Het klinkt eenvoudig, maar het vraagt om een andere manier van denken over landbouw, natuur en waterbeheer.”

Dat vraagt om keuzes die verder gaan dan één boer of één gemeente. Het gaat om een landschap waarin landbouw, natuur en waterbeheer samenwerken als één systeem. Geen lappendeken van losse oplossingen, maar een robuust geheel. “Dat is ingewikkeld,” erkent Ellen. “Want het raakt alles: landbouw, water, energie. Hoe krijg je iedereen mee in dat collectieve beheer van de grond?”

Ellen Weerman vertaalt fundamenteel onderzoek naar praktijkgerichte oplossingen voor herstel van landschappen.

"We laten economische afwegingen nu vaak de boventoon voeren, terwijl maatschappelijke meerwaarde, zoals gezondheid en welzijn, een veel grotere rol zou moeten spelen in de keuzes die we maken."

Ellen werkt met haar team in langjarige projecten samen met universiteiten en praktijkpartners. Het doel? Begrijpen hoe fysieke, sociale en economische systemen samenkomen in de watertransitie. "We onderzoeken welke knoppen verandering versnellen en wat dat betekent voor regio's," legt Ellen uit. Het project [WaterScape](#) koppelt modellering en scenario's aan de praktijk. Zo onderzoeken we niet alleen hoe water beter vastgehouden kan worden, maar ook hoe boeren, gemeenten en waterschappen samenwerken aan één robuust systeem. Zonder collectief beheer blijft elke oplossing versnipperd.

Ook landbouw speelt daarin een cruciale rol. Ellen werkt aan projecten rond natuurinclusieve landbouw: landbouwvormen die bijdragen aan een klimaatrobuust landschap. "Dat is spannend. Je weet niet direct wat je impact is. Soms zie je pas na jaren dat een verandering werkt." Een passend verdienmodel voor deze keuzes is daarbij onmisbaar.

Ze vertelt over een project in Oost-Brabant, waar boeren samen landschapselementen aanlegden. "Aan het begin stonden sommigen sceptisch tegenover elkaar. Maar door het gesprek te faciliteren, ontstond beweging. Eén boer zei: 'Ik doe mee omdat mijn buurman zo enthousiast is.' Dat is precies wat praktijkgericht onderzoek kan doen: mensen bij elkaar brengen en onafhankelijk kennis inbrengen." Juist die aanpak kenmerkt praktijkgericht onderzoek: samen met de regio het sociale systeem in beweging brengen.

Ellen benadrukt dat systeemtransities samenwerking op alle niveaus vragen. "Binnen de HAS koppelen we onderzoek aan gezondheid en duurzaamheid, maar ook daarbuiten werken we samen met lectoren, universiteiten en regionale partners. Vaak beginnen we op gebiedsniveau: wie zijn de stakeholders, wie neemt beslissingen en wie heeft de meeste impact? Op basis daarvan vormen we teams en ontwikkelen we een gezamenlijke visie."

Die samenwerking strekt zich ook uit tot burgers en toekomstige generaties. "We betrekken studenten via projecten en minors, maar ook inwoners en scholen. Hoe maken we kinderen nieuwsgierig naar een groene leefomgeving? Soms begint dat met iets kleins, zoals een groen schoolplein. Dat lijkt simpel, maar vraagt om betrokkenheid van ouders, scholen en gemeenten."

Het LLKS-platform speelt hierin een sleutelrol. "Voor mij is het een plek waar kennis samenkomt en waar we elkaar versterken. Klimaatverandering raakt alles: landbouw, water, energie en gezondheid."

De weg daarheen is niet eenvoudig. "We moeten leren van fouten, experimenteren en stap voor stap werken. Praktijkgericht onderzoek is cyclisch: je probeert iets, analyseert samen met stakeholders, past aan en gaat verder." Juist die lerende aanpak maakt praktijkgericht transitieonderzoek krachtig.

Wanneer we vragen wat Ellen ons mee wil geven, vertelt ze we nieuwsgierig moeten blijven, "Kinderen stellen non stop vragen, maar volwassenen zijn veel meer opzich zelf en stellen bijna geen vragen meer uit nieuwsgierigheid. "Praat met elkaar, zonder oordeel en wees oprecht nieuwsgierig. Oprechte interesse en vragen stellen brengen ons verder. We willen allemaal hetzelfde: een gezond en veerkrachtige leefomgeving. Alleen de weg ernaartoe verschilt."